

Pauluse Kiri

Eesti Evangeelse Luterliku Kiriku Tartu Pauluse koguduse kuukiri.

10. veebruaril algab paastuaeg

Juba VII sajandil on kristlikus kirikus peetud 40-päevast paastuaega enne ülestõusmispühi. Kuna ülestõusmispüha on meie kalendris liikuv, liigub sellega koos ka tuhkapäev, mis on alati kolmapäeval (4. veebruar – 10. märts).

Paastuaja esimest päeva nimetatakse tuhkapäevaks, kuna tuhk tuletab meelde maise elu kaduvust, kõneleb patukahetsusest ja meeleparandusest.

Joonas 3,6: „Ja kui sõna sellest [lähene-

vast Jumala karistusest] jõudis Niineve kuningani, tõusis too oma aujärjelt ja võttis mantli seljast, kattis ennast kotiriidega ja istus tuha peale.“

Taaniel 9,3: „Ja ma pöörasin oma näo Issanda Jumala poole, otsides teda palve ja anumistega, paastudes, kotiriides ja tuhas.“ Taaniel palus Jumalat oma rahva pärast.

Paulus kirjeldab (Rm 8) inimese patust loomust „lihana“ ja vastandab sellele

uue elu Vaimus, uue arusaamise ja mõistmise, mille Kristus on meile toonud. Nii on lihast loobumine paastuajal sümbolise tähendusega. Samas võib see olla ka praktiline, kui aitab meil loobuda inimlikest himudest ja elada Jumala tahtmise järele.

Luterlikus kirikus ei ole kindlaid paastureegleid. Nii on igaühel võimalus ise mõelda, mis aitaks temal pattu kahetseda ja Jumala armu vastu võtta.

Kokkuvõtteid aastast 2015 Tartu Pauluse koguduses

Issanda aasta 2015 oli erakordne aeg, sest lõpule jõudsid kiriku ehitustööd ja koguduse õpetaja Joel Luhamets seati piiskopi ametisse. Samal ajal elas kogudus oma argipäeva, mis, nagu lähemalt uurides selgub, koosnes niisama erilistest hetkedest.

Aastal 2015 ristiti kokku 142 inimest (aasta varem 128): 56 meest ja 86 naist. Umbes pooled ristituist ehk 70 olid lapsed ja ülejäänud 72 täiskasvanud ehk need, keda ristiti seoses leeri tulekuga. Kõige noorem ristitu oli 15-päevane ja kõige vanem 84-aastane. Alla ühe aasta vanuseid lapsi ristiti kokku 31. Kõigi ristitute keskmine vanus oli 18 aastat. Valdav osa (134 inimest) ristiti Pauluse kirikus, kodudes ristiti 2 last. Ülejäänud ristiti kaitseväes või välismaal. Jeesus ütleb: „Kes usub ja on ristitud, see päästetakse“ (Mk 16,16).

Leeriõnnistuse sai möödunud aastal 102 inimest (aasta varem 98): 42 meest ja 60 naist. Konfirmeeritute keskmine vanus oli 36 aastat. Noorim oli 15-aastane ja vanim 84-aastane. Neist, kes leeri tulid, oli 31% varem ristitud, teised ristiti pisut enne leeripüha. Jeesus ütleb: „Igaüht nüüd, kes mind tunnustab inimeste ees, teda tunnustan ka mina oma Isa ees, kes on taevast“ (Mt 10,32).

Armulauale võeti aasta jooksul 9879 inimest (aasta varem 8706). See number

näitab aasta jooksul kulunud armulaua leibade arvu. Jeesus ütleb: „Kes minu liha sööb ning minu verd joob, sellel on igavene elu ja mina äratan ta üles viimsel päeval“ (Jh 6,54).

Laulatusi oli lõppenud aastal 25 (aasta varem 16). Suvi on jätkuvalt populaarne aeg abiellumiseks. Peaaegu kõik laulatused olid suvekuudel. Kuna meie koguduse vaimulikel on abielu riikliku registreerimise õigus, toimus enamik laulatusi koos registreerimisega, mõni üksik abielu oli juba enne laulatust registreeritud. Kui kiriku remondi ajal tuli sageli ette, et laulatused leidsid aset vabas looduses, mõisahoonetes ja teistes pidulikes ruumides, siis nüüd, kui kaunis kirik on valmis saanud, olid laulatused valdavalt kirikuhoones. Tuli ette sedagi, et samal ajal laulatati kaks paari: üks krüptis, teine kirikusaalis. Ja Issand Jumal ütles: „Inimesel ei ole hea ükski olla; ma tahan teha temale abi, kes tema kohane on“ (1Ms 2,18).

Matuseid oli 183 (aasta varem 215): neist 82 meest ja 101 naist. Noorim oli 5-aastane poiss ja vanim 95-aastane naine. Maetute keskmine vanus oli 78 aastat: meestel 73, naistel 82.

59% lahkunutest tuhatati, ülejäänud maeti kirstuga. Pauluse kirikust saadeti teele 24 lahkunut (sh 9 krüptist). Kodust ärasaatmisi oli möödunud aastal ainult

üks. Pole ime, et hauamatuseid pidasid meie koguduse vaimulikud kõige sagedamini Tartu Pauluse surnuaial.

Kuigi matuste arv oli suurem kui ristimiste arv, võib meie kogudust siiski pidada kasvavaks. Põhjuseks on lihtne: ainult 44 lahkunut (24%) olid seotud Tartu Pauluse kogudusega (sh need, kes on siin kunagi lapsena ristitud ja hiljem pole leeri tulnud).

Vähemalt 17 lahkunut (9%) olid ristimata ja koguduslik kuuluvus oli teamata 19 lahkunu puhul (10%). Ka viimastest võis osa olla ristimata.

Aasta jooksul tuli matta kaks inimest, kes ise endalt elu võtsid. Viiel puhul olid surma põhjuseks erinevad õnnetused, ühel juhul alkohol. Kõik ülejäänud surid vanaduse ja haiguste tagajärjel. Paljudele haigustele on inimesed kaasa aidanud oma elukommetega (näiteks alkoholi liigtarvitamine).

Pauluse kiriku alla **kolumbaariumisse** asetati aruandeaastal 21 urni, välja võeti 4 urni ja 2 põrmu asetati puistealale. Aasta lõpuks oli kolumbaariumis 68 urni 63 kambris ja 6 põrmu puistealal.

Jeesus ütleb: „Ükski, kes elab ja usub minusse, ei sure alatiseks“ (Jh 11,26).

Olgu Jumala nimi kiidetud armu eest, mida oleme lõppenud aastal mitmel viisil tunda saanud!

Terje Elias: sõna ristist

Palun räägi kõigepealt natuke endast. Milline on su pere?

Sündisin Eestimaa äärealal, Läti piiri lähedal oma vanemate teise lapsena. Kodust kristlikku õpetust kaasa ei saanud, kuid ausus ning korralikud eluviisid olid meie peres hinnatud. Kristlaseks sain ülikooliõpingute ajal. Pauluse koguduses olles on toimunud ka mu elu kõige olulisemad sündmused. Siin on meid Andresega abiellu laulatatud ning meie lapsed ristitud.

Milline on su haridus? Millega sa tegeled?

Mulle on alati meeldinud kõik loomad ning sellest tulenevalt tulin õppima Tartusse Eesti Maaülikooli. Lõpetasin veterinaarmeditsiini teaduskonna loomaarsti eriala. Pärast seda jätkasin õpinguid magistrantuuris ning seejärel oli loomulikuks jätkuks doktorantuuri läbimine. Käesolevalt töötan Eesti Maaülikoolis dotsendina ning õpetan tulevase loomaarste.

Huvialasid on olnud ja on senini väga rohkelt. Üks selline ala, mis keskkooli ja ülikooli õpingute ajal enamuse õppimisest üle jäänud aja võttis, oli kergejõustik. Spordiga tegeledes olen saanud külastada erinevaid maid ja paiku ning näinud palju erinevaid inimesi. Keegi kogudusekaaslane küsis minult kunagi, et mis ma sellest spordist saanud olen. Olen seda meelt, et kõik, mida Jumal laseb meie ellu tulla, on vajalik ja sellel on mingi mõte ning eesmärk. Sporditegemise mõtte leidsin alles pärast aastaid aktiivsest sportlaselust loobumist, siis kui sain jagada Jumala Sõna ühele sportlasest sõbrannale tema raske haiguse ajal ning sain kinnitada ta usku siit ilmast lahkumisel. See periood kasvatas erilisel ka minu enda usku ning tõi minu ellu mitmed väga armsad abivalmis sõbrad kodukogudusest.

Millest räägib sinu doktoritöö?

Võin öelda, et kõik, mis on seotud doktorantuuriga, on minu jaoks suur Jumala juhtimine ja Tema korraldus. See, et mulle avanes doktorantuuri koht, et leidus suurepärase juhendaja ning et kõik katsed said teostatud ning artiklid avaldatud – selles saan anda tänu vaid Jumalale.

Töö teema oli seotud toidus sisalduvate saasteainetega. Sel ajal uurisin laste toitutes olevaid nitraate. Nitraadid on taimedele toitaineliselt olulised komponendid ning need omandatakse mullast. Nitraate leidub kõigis köögiviljades, ka mahedalt kasvatatutes. Mõningal määral saab nitraatide kogunemist taimedesse kasvatamise käigus vähendada, kuid üldiselt ei ole nitraadid täiskasvanud inimestele ohtlikud. Väikelastel võivad need aga tekitada tõsiseid terviseprobleeme. Seega on lastevanematel lastele toitu valides suur vastutus. Täpsemalt tahaksin rääkida väga populaarsetest toormahladest. Kodus toormahlu valmistades peame pöörama tähelepanu sellele, et tarbime selle ära võimalikult värskelt. Kui toormahl seisab toatemperatuuril, siis võivad suhteliselt ohutud nitraadid muutuda ohtlikemaks nitrititeks. Seetõttu on oluline pärast toormahla valmistamist see koheselt ära tarbida või asetada lühiajaliseks (kuni 1 ööpäev) säilitamiseks külmkappi. Pikemaajaliseks säilitamiseks on soovitatav toormahl villida sobivatesse pakenditesse ning asetada sügavkülma. Sellisel juhul võivad mõningad toit-

ained küll väheneda, kuid toormahl säilib ohutuna.

Hetkel tegeleme töödeldud lihatoodete uurimisega. Selles osas tahaks ka rõhutada, et lastele ei antaks toiduks liigselt suurtes kogustes viinereid, vorste ja teisi töödeldud lihatooteid. Lihatoodetes uurime nitritite sisaldust. Lihatoodetesse lisatakse nitriteid selleks, et ära hoida tervisele ohtlike bakterite paljunemist, samuti lihale omase punaka värvuse andmiseks. Lisaainetele kehtivad piirnormid, kuid need arvestatakse täiskasvanud inimese kehakaalu kohta. Kõige suuremas koguses saavad lihatoodetest nitriteid väikelapsed, sest nende kehakaal on võrreldes täiskasvanutega väiksem.

Kuidas sa jõudsid Jumala juurde?

Kirikuga esimesed kokkupuuted olid siis, kui Eesti sai taas iseseisvaks. Mäletan, et käisime perega taastatud Halliste kirikus jõulujumalateenistusel. Kirik oli alles ehitamisjärgus – kõikjal olid tellingud, kuid rahvast oli nii rohkelt, et saime seista kiriku tagumises nurgas tellingute all. Selle sündmuse järgselt sattusime perega veel mitmel korral kirkusse ning isa ostis mulle

on meie Jumala vägi

esimese Piibli, kuhu koguduse õpetaja Kalev Raave kirjutas: „Usku, lootust, armastust – Jumala õnnistust!” See Piibel oli minu usu leidmise teel väga oluline. Püüdsin Piiblit lugeda, kuid ega see alguses kerge olnud. Alles ülikoolis käies, kui leidsin sellised sõbrad, kes olid usueluga rohkem seotud, avanes Sõna ka minule ning ma hakkasin käima jumalateenistustel.

Leeris käisin Tartu Pauluse kirikus 2006. aastal, aasta pärast seda, kui üks sõber oli leeriõnnistuse vastu võtnud.

Millised on olnud kõige olulisemad kogemused sinu usuelus?

Olulised on kõik päevad, mil me elame Jumalat tundes. Mõned vaid jäävad eredamalt meelde ning teised ununevad. Kindlasti on igal sündmusel meie elus oluline koht, need kujundavad ja vormivad meid. Ühe sündmusena võiks välja tuua mu usuelu algust mõjutanud reisi. See toimus 2007. aastal, kui olin olnud aasta Pauluse koguduse liige. Sel samal perioodil tegin väga intensiivselt doktoritööga seotud katseid. Olin laboris katsetega hõivatud nii päeval kui ka öösel. Sel hetkel tuli minu juurde üks sõber Norrast ning ütles, et neil vabanes üks koht reisile Saksamaale kloostriisse. Reisiseltskonnas pidid olema lisaks norrakale veel kristlased Rootsist ning Leedust. Kuna olin väga intensiivselt olnud seotud doktoritööga, siis otsustasin selle seltskonnaga liituda, kuigi ega ma täpselt teadnud, kuhu sõidetakse. Saksamaal tervitasid meid lennujaamas nunnad. Esimene üllatus oli see, et üks nunn tervitas mind selges eesti keeles: tere tulemast! Meid viidi väikebussiga kloostriisse, kus jaotati meid tubadesse. Teine väga meeldiv üllatus tuli siis, kui uurisin minu toas olnud külalisteraamatut. Avastasin sealt mitmete Pauluse koguduse liikmete sissekanded. Viibisime selles kloostri üle nädala ning selle aja jooksul saime osa paljudest jumalateenistustest, palvustest ja erinevate maade palvelistele mõeldud osadusringidest. Seal nähtud inimesed, suhtumised ja lood saadavad mind siiani.

Viimasel päeval ennem lahkumist anti mulle kaasa pakk perekond Humalale. Siis sain teada, et ka Pauluse kogudus

on väga tihedalt olnud seotud selle paigaga. See koht, kuhu reis viis, oli Darmstadtis asuv evangeelsete Maria õdede klooster. Ka meie Pauluse raamatupoest on võimalik osta mitmeid algselt sealt pärit raamatuid ja julgustava sõnaga järjehoidjaid.

Mis tõi Sind Pauluse kirikusse?

Kui sain ülikooliõpingute ajal kristlaseks, leidsin mõned kristlastest sõbrad ning mul tekkis tõmme kiriku poole. Esialgu valisin ühe teise kiriku, aga kui valmistusin sinna leeri minema, nägin sealset diakonit suitsetamas ning sellest tingituna asusin otsima teist kogudust. Kuna üks sõber oli juba Pauluse kirikuga seotud, siis tuln ka mina siia kogudusse leeri. Leerikursus jättis väga sügava jälje ning kõik kuuldu elavnes ja tekitas tõsise soovi just siia kogudusse jääda.

Olen äärmiselt tänulik Jumalale, et Ta on kinkinud suurepärase koguduse, kus selgelt kuulutatatakse Jumala Sõna. Sellel Sõnal on tervendav vägi ning see aitab silmi õiges suunas hoida. Kui vaadata ümbritsevat ühiskonda, siis püütakse Jumalat kõiges ja kõigest järjest enam eemale lükata. Ning juba on mitmeid näiteid elust, kuidas kõik hakkab selle tagajärjel minema allamäge ning seda olenemata valdkonnast. Arvan, et igas valdkonnas peaks olema esikohal Jumal ning kõik muu tuleb selle järel. Just nii, nagu ka Piiblis on kirjas Mt 6,33 „Aga otsige esmalt Jumala riiki ja tema õigust, siis seda kõike antakse teile pealegi!”

Millised on olnud sinu teenimis-ülesanded meie koguduses?

Alates 2009. aastast tegelesin Pauluse koguduse kodulehe uuendamisega, kuid praeguseks on see tööloik lõppenud. Hetkel olen koguduse nõukogu liige. Arvan, et püüame kristlastena kõiges teenimises olla ustavad. Iga kirikuline on oluline ning oluline on see, et me kõik saame olla osaduses ning üksteist usus toetada ja seeläbi usus kasvada.

Lisaks aitan aegajalt Anu Seppal viia läbi noorte täiskasvanute piibliringi. Piibliringis osalemine aitab väiksemas ringis uurida ja arutleda Piibli teemadel. Ootame noorte täiskasvanute piibliringi uusi liikmeid!

Kuidas said endale need ülesanded? Mida see töö sulle annab?

Kui koguduse kodulehe uuendamist pakuti, siis olin hetkel läbimas kodulehe tegemise koolitust ning sain praktiliselt neid oskusi kohe kasutama hakata. Selle töö läbi olen avastanud veel ühe põneva valdkonna, mida saan kasutada ka igapäevatoos üliõpilastele õppematerjale koostades.

Mis on see, mis sinu usku igapäevaelus kinnitab?

Igapäevase usukindluse annab järjekindel palve ja koguduse osadus. Ka need päevad, mis näivad teiselt üleplaneeritud, saavad Jumala abiga imeliselt korda seatud ning kõiges jääb üle vaid tänada Jumalat! Väga oluline on õnnistus, mida jagatakse koguduse kaudu – me vajame kõik igapäevaselt abi ja armu Jumalalt, et mitte langeda.

Loomaarstina meenub üks hea näide loomadest. Kui vaatame lambakarja, siis lambad hoiavad alati üksteise lähedale. Nad teavad, et kui keegi jääb karjast maha, siis on suur tõenäosus, et kiskjad ründavad just karjast eraldunud lammast. Sarnase võrdluse võib tuua ka koguduse ellu, et vaenlane ründab koguduse osadusest eemale jäänuid.

Usku kinnitab kindlasti see, kui vaatad ringi ning näed, kui palju imelist on Jumal loonud. Peame ainult võtma aega, et kõike seda märgata. Täiskasvanud inimestena võtame paljusid asju enesestmõistetavusega, kuid kuulates vaadates lapsi saame ka ise õppida uuesti märkama imelist loodut.

Milline on sinu lemmikkirjakoht Piiblis?

Piiblis on loomulikult kõik oluline ning ka erilisena võiks sealt kinnituseks noppida mitmeid kirjakohti. Kui külastasin evangeelsete Maria õdede kloostrit, siis nunnad palvetasid eelnevalt iga saabuva külalise pärast ning leidsid neile tervituseks ühe kirjakohta Piiblist. Minu voodile oli pandud kirjakoht 1Kr 1,18 „Jah, sõnariist on narrus neile, kes hukuvad, aga meie, kes päästetakse, on see Jumala vägi”.

Küsimusi esitas Liina Raju

Jumalateenistused

10. veebruar kell 17 – Tuhkapäev.
Paastuaja algus ja palvapäev.

14. veebruar kell 10.

21. veebruar kell 10.

28. veebruar kell 10.

6. märts kell 10. Jutlustab Bob

Nordvall, kes on luterlik pastor
USA Põhja-Dakota osariigis.

Leerikool

Uus leerikool alustab tööd esmaspäeval,
29. veebruaril 2016. a. kell 18.00.

Leeripüha on nelipühal, 15. mail 2016.

Leeritunnid on esmaspäeviti.

Kiriku noortepäevad

EELK noortepäevad ehk kristlik
noortefestival „Järgmine peatus” on sel
suvel 7. – 10. juulini 2016 Järva-Jaanis.

Lähem info:

www.facebook.com/noortefestival/

Koguduse elu nädala sees

Piiblitunnid – kolmapäeviti kell 17.
Käsitleme Esra ja Nehemja raamatuid.

Taize palvused – neljapäeviti 17.30.

Noorteõhtud – reedeti kell 19.

Piibliringid:

N. 4. veebruar kell 18.30 (Anu)

P. 7. veebruar kell 11.45 (Juta)

E. 8. veebruar kell 17.00 (Liive)

R. 12. veebruar kell 18.00 (Aino)

E. 15. veebruar kell 17.00 (Liive)

N. 18. veebruar kell 18.30 (Anu)

P. 21. veebruar kell 11.45 (Juta)

E. 22. veebruar kell 17.00 (Liive)

R. 26. veebruar kell 18.00 (Aino)

E. 29. veebruar kell 17.00 (Liive)

N. 3. märts kell 18.30 (Anu)

P. 6. märts kell 11.45 (Juta)

E. 7. märts kell 17.00 (Liive)

Raamatupood on avatud E-R 10-18,
L 10-14 ja P 11.30-12.00.

Supiköök on avatud E-R 11-13 ja L
10-12:30

Pühapäevakool

Tunnid toimuvad laupäeviti kell 11.00:

2–4 aastased (Kai Kikkas)

5–6 aastased (Aino-Liisa Petolai)

I – II klass (Riina Org

ja Annely Tubin)

III – V klass (Anu Seppa

ja Auli Marta Humal)

VI – VIII klass (Katrin Luhamets)

Kell 12.30: kunstiring (Liive Koppel).

Laulukoorid

Kammerkoor teispäeviti kell 18.15.

Naiskoor kolmapäeviti kell 18.15.

Lastekoor laupäeviti kell 10.00.

Noorteesambli proovid toimuvad
ebaregulaarselt.

Kontsert

7. veebruaril kell 17 on Pauluse kirikus
Sõna ja muusika õhtu. Muusikat teeb
„Katedraali ansambel” Tallinna
Toomkogudusest. Sissepääs on tasuta.

Liturgilised värvid vahelduvad kirikus vastavalt kalendrile

Tähelepanelik kirikuline teab, et värvid,
mida kasutatakse kirikus altari ja kantsli
katetel ning vaimulike ametiriietuses,
pole juhuslikud. Värvide vahetatakse
vastavalt kirikuaasta tähtpäevadele.

Erinevate värvide kasutamine oli
Lääne-Euroopa kirikus levinud juba
rohkem kui tuhat aastat tagasi,
kohustuslikuks muudeti liturgiliste
värvide kasutamine katoliku kirikus
Tridenti kirikukogul 16. sajandil.

Täna on Eesti Evangeelses Luterlikus
Kirikus kasutusel viis liturgilist värvi.

Valge on rõõmu, tänu, valguse, puhtuse
ja ülestõusmise värv. Valget kasutatakse
jõuluajal ja jõuludele järgnevatel püha-
päevadel, samuti Kristuse ilmumise
pühal ehk kolmekuningapäeval ja ühel
pühapäeval pärast seda. Valged katted
on altaril ka Kristuse ülestõusmise
pühal, ülestõusmisaja pühapäevadel ja
kolmainupühal. Lisaks kasutatakse
valget ka Kristusele viitavatel pühadel
nagu maarjapäevad, jaanipäev (24.
juuni), mihklipäev (29. september) ja
igaviku pühapäeval. Ka matustel on
lubatud kasutada valget värvi.

Punane on Püha Vaimu, kiriku ja
veretunnistuse värv. Punast kasutatakse
nelipühal, usupuhanuspühal, märtrite
mälestuspäevadel, vaimulike ametisse
seadmisel ning teistel Püha Vaimu ja
kirikuga seotud tähtpäevadel.

Violett on paastu ja meelesparanduse
värv. Violetset värvi on kiriku tekstiilid
palvapäevadel, Kristuse kannatamis-
ajal enne ülestõusmispühi, samuti
advendiajal enne jõule.

Must on sügava leina värv. Musta
kasutatakse Suurel Reedel ja matustel.

Roheline on elu ja lootuse värv. Seda
kasutatakse alates teisest pühapäevast
pärast ilmumispüha kuni paastuajani ja
pärast kolmainupüha kuni kirikuaasta
lõpuni kõigil pühapäevadel, kui mõnda
teist värvi pole ette nähtud. Seega suvel
on kasutusel enamasti roheline värv.

Kui kogudusel puuduvad mõnes värvis
kirikutekstiilid, võib punane värv
asendada violetset, musta ja rohelist.

Mujal maailmas kasutatakse veel
mitmeid teisi liturgilisi värve. Ka Eestis
on katsetatud näiteks sinist värvi

rahvuslike tähtpäevade puhul. Katoliku
kirikus kasutatakse sinist värvi näiteks
maarjapäevadel puhtuse sümbolina. Ka
näiteks püha Martini mälestuspäeval
ehk mardipäeval kasutab katoliku kirik
sinist. Mitmed evangeelsed kirikud
kasutavad sinist värvi adventiajal.

Roosa värv esineb harvem, kuid sedagi
tuleb ette nii mõningais evangeelsetes
kirikutes kui ka katoliku kirikus. Roosat
kasutatakse sel juhul violetse asemel
kannatamisaja teisel poolel ja adventi-
aja teisel poolel.

Õigeusu kirikus puudub liturgiliste
värvide kasutamiseks üks, kindel ja
üldine reegel, kindlaks on määratud
vaid tumeda ja heleda rõivastuse
kandmise ajad. Tume võib tähendada
nii tumedat veinipunast, tumelillat,
koguni tumesinist ja tumerohelist ja
muidugi ka musta. Kui õigeusu kirikus
seostatakse kindla pühaga kindlat värvi,
on alati tegemist kohaliku kombega.
Kõige täpsemini kindlaks määratud
värvitoonid ja nende kasutamise ajad on
Venemaal, mille mõju ulatub ka Eesti
õigeusu kirikuni.